

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни з університетського переліку

АГРОЛАНДШАФТНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕРИТОРІЇ

**підготовки здобувачів вищої освіти Магістр
усіх ліцензованих спеціальностей**

Розробник силабусу: к. е. н., доцент Стойко Наталія Євгеніїна

Факультету землевпорядкування та туризму

e-mail: StojkoNJ@lnup.edu.ua

n_stoiko@ukr.net

Дубляни – 2023 рік

Анотація дисципліни

Мета навчальної дисципліни – поглибити знання, сформувати навички і вміння з організації використання земель на засадах ландшафтної екології для забезпечення сталого просторового розвитку сільських територій.

Предметом вивчення є теоретичні, методологічні, методичні, правові, прикладні аспекти організації території об'єктів землеустрою на ландшафтній основі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач отримає знання і розуміння теорії, методології, принципів, технологій і методик організації використання та охорони земель із врахуванням конкретних зональних умов, узгодженості екологічних, економічних і соціальних інтересів суспільства, які забезпечують високу економічну і соціальну ефективність виробництва, екологічну збалансованість і стабільність довкілля та агроландшафтів

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин / 3,0 кредити ECTS, у тому числі аудиторні заняття – 48 годин (лекції – 16 годин, практичні – 32 годин), самостійна робота – 12 години.

Програма навчальної дисципліни передбачає вивчення таких тем

Тема 1. Науково-методичні засади агроландшафтної організації території в контексті сталого розвитку.

Предмет, мета, завдання і зміст навчальної дисципліни. Основні терміни та визначення. Наукові аспекти використання і охорони земель на принципах сталого розвитку. Основні проблеми землекористування в Україні. Сучасні тенденції просторового розвитку землекористування. Зміст та завдання агроландшафтної організації території в системі землеустрою. Нормативно-правові документи щодо агроландшафтної організації території в контексті сталого розвитку. Методологічні засади організації території на ландшафтній основі. Методичні підходи до просторової організації агроландшафтів. Заходи із землеустрою щодо організації території у межах агроландшафтів. Використання ГІС-технологій при здійсненні землеустрою на ландшафтній основі.

Геоecологічний аналіз агроландшафтів. Вплив складу земельних угідь на екологічну стабільність території. Екологічна оцінка агроландшафтів. Визначення поняття «екосистемні послуги». Класифікація екосистемних послуг за функціональним призначенням. Соціальне значення агроландшафтної організації території.

Тема 2. Зонування земель як механізм формування збалансованого землекористування агроландшафтів

Методологічні засади диференційованого землекористування. Зонування земель як комплексний метод агроландшафтної організації території. Мета, цільові напрями та завдання зонування земель. Основні підходи до зонування земель. Природно-сільськогосподарське районування як основа зонування земель сільськогосподарського призначення. Ландшафтно-екологічне зонування території. Ерозійне районування території України. Система планування використання земель в Україні та її значення для організації території на ландшафтній основі.

Тема 3. Консолідація земель як інструмент удосконалення структури агроландшафтів.

Мета, зміст, функції та принципи консолідації земель. Значення консолідації земель для формування інвестиційно-привабливого землекористування та агроландшафтної організації території. Цілі консолідації земель. Організаційно-правовий процес консолідації земель. Зарубіжний досвід консолідації земель. Консолідація земель і розвиток сільських територій у сучасному європейському контексті. Проблеми та можливості впровадження консолідації земель в Україні. Зміст проекту землеустрою щодо консолідації земель сільськогосподарського призначення. Визначення вартості земельних ділянок у межах консолідації земель. Перевірка впливу на навколишнє середовище й екологічна компенсація в межах консолідації земель. Консолідація земель для інфраструктурних проєктів.

Тема 4. Методологія досягнення нейтрального рівня деградації земель в агроландшафтах

Зміст концепції нейтралітету деградації землі та її зв'язок із цілями Конвенції про сталий розвиток. Програмний підхід FAO щодо досягнення нейтральності деградації земель. Нейтральність деградації земель на глобальному, регіональному, місцевому рівнях. Світовий огляд підходів та технологій збереження. Методи дослідження оцінки нейтральності деградації земель. Землеустрій як інструмент досягнення нейтральності деградації земель.

Тема 5. Організація природоохоронного землекористування на основі концепції екологічних мереж.

Особливості організації територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення. Поняття екологічної мережі та її значення для оптимізації природокористування і ландшафтно-екологічної структури території. Структурні елементи екологічної мережі. Правова основа формування національної екологічної мережі. Методичні підходи до складання схеми формування екологічної мережі. Проблемні аспекти створення екологічної мережі України. Заходи щодо формування екологічних мереж в агроландшафтах. Індекс екологічного розмаїття території агроландшафту.

Теми практичних занять

1. Просторовий аналіз землекористування у межах агроландшафту
2. Проведення зонування земель у межах агроландшафту
3. Удосконалення просторової структури землекористування через консолідацію земель
4. Розробка заходів із землеустрою для досягнення нейтрального рівня деградації земель
5. Організація землекористування структурних елементів екологічної мережі в межах агроландшафту

Питання, винесені на самостійне вивчення

1. Теоретичні основи сталого (збалансованого) землекористування.
2. Досвід еколого-ландшафтної організації території агроландшафтів.
3. Планування використання земель як складова забезпечення збалансованого землекористування.
4. Землепорядний регламент як інструмент формування (збалансованого) землекористування в Україні.
5. Зарубіжний досвід консолідації земель.
6. Використання ГІС-технологій при просторовому аналізі агроландшафтів.
7. Інституційне забезпечення раціонального використання та охорони земель в контексті сталого розвитку.
8. Законодавче забезпечення використання та охорони земель в Україні на засадах сталого розвитку.
9. Наукові засади досягнення нейтрального рівня деградації земель (зарубіжний досвід).
10. Зарубіжний досвід захисту земель від ерозії.
11. Зміст сталого землеустрою та його значення для агроландшафтної організації території.
12. Структурні елементи природних ландшафтів і їх вплив на формування природно-виробничих систем.
13. Характеристика агроекологічної придатності орних земель.
14. Робоче проектування протиерозійних заходів на орних землях.
15. Сутність і зміст ерозійного районування земель.

Методи навчання

1. Словесні (пояснення, бесіди, інструктаж)
2. Наочні (ілюстрація, презентація)
3. Практичні (практичні, графічні роботи)

4. Частково-пошуковий (формулювання проблеми чи завдання і поетапне їх вирішення під керівництвом викладача)
5. Спонукальний (формулювання проблеми чи завдання і самостійне їх вирішення без допомоги викладача)

Методи контролю

1. Усне опитування (фронтальне, індивідуальне, детальний аналіз відповідей студентів).
2. Письмова аудиторна та поза аудиторна перевірка (тестування, розв'язання задач, складання схем, підготовка рефератів з конкретних питань тощо).
3. Практична перевірка (виконання практичної роботи, проведення різних вимірів, розробка документації, аналіз виробничої інформації, рішення професійних завдань тощо).

Види контролю: Поточний контроль, проміжна та семестрова атестація.

Рекомендована література

Базова

1. Екологія землекористування: навч. посіб. За заг. ред. Третяка А. М. К.: Інститут екологічного управління та збалансованого природокористування, 2017. 178 с.
2. Землепорядне проектування: еколого-ландшафтне землепорядкування сільськогосподарських підприємств: навч. посіб. [Третяк А. М., Другак В. М., Гунько Л. А., Третяк Р. А.] К. : Аграрна наука, 2007. 120 с.
3. Землекористування: еколого-економічні проблеми, конфлікти, планування: навч. посіб. За заг. ред. Соловій І.П. Львів: Афіша, 2005. 400 с.
4. Казьмір П.Г. Протиерозійна організація території сівозмін: навч. посіб. Львів : ЛДАУ, 2006. 141 с.
5. Казьмір П.Г., Дроздяк М.В. Просторова організація агроландшафтів: навч. посіб. Львів: ЛДАУ, 2005. 154 с.
6. Основи землепорядкування: навч. посіб. За ред. В.М. Кривова. [2-ге вид., переробл. та доповн.] К. : Урожай, 2009. 324 с.
7. Оцінка і прогноз якості земель: навчальний посібник [Булигін С.Ю., Барвінський А.В., Ачасова А.О., Ачасов А.Б.]. Х. : ХНАУ, 2008. 238 с.
8. Петлін В.М. Екологічні механізми організації природних територіальних систем. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 304 с.
9. Третяк А.М. Землеустрій: підручник. Херсон: Олді-плюс, 2014. 520 с.
10. Третяк А.М., Третяк В.М., Гунько Л.А. Землепорядне проектування: Організація землекористування структурних елементів екомережі України на місцевому рівні. Херсон: Олді-Плюс, 2016. 184 с.
11. Третяк А.М., Дорош Й.М., Третяк Р.А., Лобунько Ю.В. Землепорядний процес. Олді+, 2018. 276 с.
12. Томас Й. Землеустрій і консолідація земель на сільських територіях Німеччини. К. Ніжин, Видавець Лисенко М.М., 2021. 428 с.
13. Землепорядне та лісовпорядне планування: навчально-методичний посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 262 с.

Допоміжна

1. Гродзинський М. Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. К.: Лікей, 1995. 233 с.
2. Грунти Львівської області : колективна монографія / за ред. С. П. Позняка. Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 424 с.
3. Довідник із землеустрою. За ред. Новаковського Л. Я. 4-те вид., перероб. і доп. К.: Аграр. наука, 2015. 492 с.
4. Дорош О. С. Теоретико-методологічні засади територіального планування землекористування: монографія. Херсон: Грінь Д. С. 2012. 434 с.

5. Дорош О. С., Ісаченко Н. В., Мартин А. Г., Осипчук С. О, Лоїк Г. К. Теоретичні засади зонування земель в Україні: монографія. К., 2011. 183 с.
6. Землеустрій як передумова збалансованого розвитку територій : монографія / за ред. М. С. Богіри. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2021. 243 с.
7. Кривов В. М. Екологічно безпечне землекористування Лісостепу України. Проблема охорони ґрунтів. К.: Урожай, 2008. 302 с.
8. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи / за наук. ред. Л. Я. Новаковського. К.: Аграр. наука, 2015. 48 с.
9. Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно-екологічній основі: монографія. За заг. ред. П. Г. Казьміра. Львів : ЛНАУ, 2009. 254 с.
10. Стойко Н. Екосистемний підхід до вирішення проблеми ерозії ґрунтів в Україні. Аграрна економіка. 2020. Т. 13. № 1-2. С. 29-38.
11. Стойко Н.С. Організація використання земель в ерозійно небезпечних ландшафтах: монографія. Львів: НВФ "Укр. технології", 2005. 144 с.
12. Третяк А. М., Третяк В. М., Трофименко П. І., Прядка Т. М., Трофименко Н. В. Стале (збалансоване) землекористування: понятійний базис та методологія інституціалізації. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 11–22.
13. Туниця Т. Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст : монографія. К.: Знання, 2006. 300 с.
14. Управління земельними ресурсами та землекористуванням: базові засади теорії, інституціалізації, практики: монографія / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Р.М. Курильців, Т.М. Прядка, Н.А. Третяк; [за заг. ред. А.М. Третяка]. Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. 227 с.
15. Achieving Land Degradation Neutrality for People and Planet. UNDP’s work on Sustainable Land Management and Restoration is supported by: The Global Environment Facility (GEF) and the Governments of Finland, Germany, Norway and Sweden. 2017. 32 p.
16. Alternative Ways to Support Private Land Conservation: Report to the European Commission. Berlin/Germany. 2015. 76 p.
17. CGIAR Research Program on Water, Land and Ecosystems (WLE). Ecosystem services and resilience framework. Colombo, Sri Lanka: International Water Management Institute (IWMI). CGIAR Research Program on Water, Land and Ecosystems (WLE). 2014. 46 p.
18. Cowie A. L., Orr B. J., Sanchez V. M. C., Chasek P., et. al. Land in balance: The scientific conceptual framework for Land Degradation Neutrality. *Environmental Science and Policy*. 2018. Volume 79. Pp. 25-35.
19. Haaren C. v., Lovett A. A., Albert C. Landscape Planning with Ecosystem Services: Theories and Methods for Application in Europe. Springer, Dordrecht. 2019. 511 p.
20. IRP (2019). Global Resources Outlook 2019: Natural Resources for the Future We Want. Report of the International Resource Panel. United Nations Environment Programme. Nairobi, Kenya. 140 p.
21. Izakovičová Z., László M., Spulerova J. Basic Principles of Sustainable Land Use Management. *Current Trends in Landscape Research*. 2019. Pp. 395-423.
22. Land degradation neutrality: resilience at local, national and regional levels. United Nations Convention to Combat Desertification, 2014.
23. Zero Net Land Degradation: A Sustainable Development Goal for Rio+20. – United Nations Convention to Combat Desertification (UNCCD) in Bonn, Germany, 2012. 32 p.

Інформаційні ресурси

Бібліотечно-інформаційні ресурси – книжковий фонд, періодика та фонди на електронних носіях бібліотеки ЛНУП, державних органів науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек та інших наукових бібліотек України.

Електронні інформаційні ресурси мережі інтернет з переліком сайтів:

1. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455
2. Земельний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2768-14>.
3. Зонування земель: Проект закону України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF39Q00A?an=3>

4. Методичні рекомендації щодо розроблення схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=08S3VFE93E>
5. Порядок проведення інвентаризації земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 р. № 476 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/476-2019-%D0%BF#Text>
6. Природно-заповідний фонд України. Офіційний сайт. URL: <https://wownature.in.ua/>
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні: Закон України № 2498-VIII від 10.07.18. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-19?find=1&text=%D0%BE%D0%B1%D0%BC%D1%96%D0%BD#w1_1
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України від 17.06.2020 № № 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-IX#Text>
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів: Закон України від 20.06.2022 № № 2321-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2321-20#n27>
10. Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. №1864-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>
11. Про затвердження Порядку консервації земель : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26.04.2013 № 283. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0810-13>
12. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: Постанова КМУ від 17.10.2012 № 1051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF#Text>
13. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
14. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 р. 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
15. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
16. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 5.06.2003 р. № 899-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15#Text>
17. Про схвалення Концепції боротьби з деградацією земель та опустелюванням: Розпорядження КМУ від 22 жовтня 2014 р. № 1024-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2014-%D1%80#Text>
18. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005-2025 роки : Розпорядження КМУ від 22.09.2004 р. № 675-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-2004-%D1%80>
19. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
20. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань консолідації земель. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71783
21. Соціальній гео-інформаційній мережі GISFILE. URL: <https://gisfile.com/map/>
22. Copernicus Global Land Service. Providing bio-geophysical products of global land surface. URL: <https://land.copernicus.eu/global/>
23. Decision 3/COP.12: Integration of the Sustainable Development Goals and targets into the implementation of the United Nations Convention to Combat Desertification and the Intergovernmental Working Group report on land degradation neutrality, 23 October 2015. URL: <https://www.unccd.int/sites/default/files/inline-files/dec3-COP.12eng.pdf>
24. Google Earth Pro. URL: <https://www.google.com/intl/ru/earth/versions/>